విడిప్రతిక ౧అణా

గోలకొండపత్రిక

102712

ప్రతి సోమ, గురువారములందు ప్రకటింపబడును

సం॥ చందా రూ. ౬ | ఆగష్టు ౩౧ వ తేది ౧౯౩౬ సోమవారము | అర్ధ సం॥ చందా రూ ౩

సంపుటము ౧౧ | తూపుబజారు, హైదరాబాదు - దక్కన్. | సంచిక ౩౩

శా. శ. ౧౮౫౮ = శ్రీధాత సం॥ అధిక భాద్రపద శు॥ ౧౪ సోమవారము. = ౨౨ మెహరు ౧౩౪౫ ఫ.

మూంజీ-అంబేడ్కరు రాజీ

"కృష్ణాపత్రిక" ఆక్షేపణ

వ్యాసకర్త:—

అంగీరసుడు

ఆగష్టు ౧౯ తేదీ "కృష్ణాపత్రిక" ప్రధాన సంపాదకీయములో మూంజీ-అంబేడ్కరు రాజీనిగురించు దీర్ఘ వ్యాసమున్నది. ఆసంపాదకీయములో మూడు వంతులు విషయము రావుబహదర్ ఎం. సి. రాజాగారు బహిరంగపరచిన లేఖల వాక్యములనే పునరుక్తి చేయుట జరిగినది. మిగతభాగములో మహాత్మాగాంధి రాజగోపాలాచారి గార్ల యభిప్రాయములనే తమయభిప్రాయము లుగా వ్రాయుట. కనుక యీపత్రికాభిప్రాయము గాంధిగారి మనోభావములే కావున మహాత్ముని లేఖనుగూర్చి యోచింతము

మహాత్ముడు ఆఫ్రికానుండి భారతవర్షమునకు వచ్చినప్పటినుండియు హరిజనసమస్యవిషయమై శ్రద్ధ వహించుచున్నాడు. ముఖ్యముగా ౧౯౨౦ సహాయనిరాకరణోద్యమము నుండియు ప్రత్యేకము తమదృష్టిని కేంద్రీకరించుచున్నారు. మహోపవాసదీక్షలనుబట్టైను సత్వర స్వరాజ్యసిద్ధికి అస్పృశ్యతా నివారణము ప్రధానమని నుడివియుండెను. దేవాలయ ప్రవేశోద్యమమును లేవతీసెను. హరిజన సేవక సంఘములను హిందూదేశ మంతటిలోను నెలకొల్పెను. మూడు సంవత్సరములనుండి ఆ దేగో … నున్నా …నులను హిందూసంఘములో నుంచు …ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు …హరిజనోద్ధారకు డనటలో ఎవ్వరి …యుండదు

…అంబేద్కరు హరిజనులలో చాల … అస్పృశ్యతా నివారణకొరకై అతి ప్రయత్నములు వ్యూహములపన్ని విసుగాయెను. చివరకు యోలాసభలో హిందూమతమును వీడెదనని ప్రకటించెను. అనేకమంది హిందూనాయకు లాతనిని స్వమతమును వదలవద్దని హితవుచెప్పిరి. అతడంగీకరింపలేదు. మసల్మానులు క్రైస్తవులు కోటి కోటితెచ్చి …ని భ్రమపెట్టి అంబేద్కరు దర్శనముచేసిరి. …ని …వృద్ధనముకొరకు తనమహాదాశయము (హరిజనులను బాగుచేయుట)ను చంపుకొనుటకు పూనుకొనలేదు. తన అంతర్వాణి హిందూ మతమునకు వ్యతిరేకముగ లేకుండెను. ఇట్టి పరిస్థితులలో డాక్టరు మూంజీగారు అంబేద్కరుగారితో సంప్రతించిరి. పరమపూజ్యుడైన మాలవీయపండితుని తర్వాత నేడు హిందూసంఘ దక్షుడు మూంజీయని చెప్పితీరవలెను. అట్టిమూంజీ అంబేద్కరుతో రాజీపడినంతనే ఆ… …లో ఎంత …ంతవిలువయున్న దో! వాదప్రియుల … …లో మాత్ర మేమియున్నది? హిందూమతమ …దలతో పడెదమని నిశ్చయించుకొన్న … …ద్కరు అనుచరులు సిక్కుమతము లో … …నియు మరియు ఆ క్రొత్త సిక్కులకు కొన్ని …కర్త్యములను కలుగజేయుటకై యున్నది. దనిలో కీలకము లేదియన మూంజీగారు అందర హరిజనులను సిక్కులలో కలవమని చెప్పియుండలేదు. ప్రోత్సహించుటలేదు. విడిపోయెద మన్న వారినే హిందూమతమునకు సమీపమైన సిక్కుమతములో చేరమనెను. ఇంక అంబేద్కరుగారుకూడ అస్పృశ్యతతో నిర్బంధించుచున్న హిందూమతమును వీడెదనన్నను, హిందూ పద్ధతులలోనే యుండి వేదములగ్రాహ్యమైన సిక్కుమతమును స్వీకరించుటకు సంసిద్ధుడనగుట ప్రశంసింపదగినదే. క్రైస్తవ ముసల్మానుల కోట్లను నిరాకరించి తనయనుచరుల యభివృద్ధికి ధనము వచ్చునో రాదోయని చూడకుండ హిందూపంథలలో నొకటియైన సిక్కుమతమును వరించుట అంబేద్కరు గొప్పయోగ్యతను చాటుచున్నది. అంబేద్కరుగారు గొప్పయోగ్యతను మాసంఘమునుండి వీడిపోనేరాదనుయను విషయము మంచిదేకాని అది సాగుటలేదుకదా.

మహాత్ముని యభిప్రాయము అసలు పరమతస్వీకరణమునకై రాజీయేవల్లకాదని. హిందూమతమును వీడెదమనిన వారినిగూర్చి వారయోచింపరు. "ఒక్కచోక్కాతీసి గోడకుతగిలించి వేరొకచొక్కా తొడిగెడిదికాదు, మతము నగా" యందురు. వీసిద్ధాంతములు, ఆశయములు, సిరభావములుమంచివే కాని క్రియాచరణ వచ్చినప్పుడుమాత్రము లోక్యరాజనీతి యవసరము మహాత్ముడునుండీ సత్యాగ్రహమునకై … యులు దేరుసమయమున [౧౯౨౧లో] "నా నుదివ్యతేజమ్ము దృగ్గోచరమైనది. ఈసారి స్వరాజ్యసిద్ధికై మహాయజ్ఞమును ప్రారంభించుచున్నాడను. నాకు కార్యసిద్ధికానిచో యీ [నా] శవము అరేబియా మహాసముద్రములో తేలవలెను" అని ప్రతిజ్ఞపట్టెను. ౧౯౩౧ మార్చిలో గాంధీ—ఇర్విను ఒడంబడికలో మహాత్మునికి కొంతవిజయముకలిగినను, అందువలన స్వరాజ్యసిద్ధియయ్యెనా? అందుచేతనే ఆదర్శములు సిద్ధాంతములువేరు, క్రియాచరణములు వేరు. మూంజీగారికి అంతఃకరణరీత్యా అంబేద్కరు ప్రభృతులు హిందూసంఘములో యుండవలెననియే యున్నది. కాని మార్పుతప్పదనుచున్నవారిని సన్నిహిత వర్గీయులుగా చేయు మూంజీ ప్రయత్నములో తప్పేమికలదు? "సిక్కులు ౪౦ లక్షలమంది పంజాబులోమాత్రమేయున్నారు. దక్షిణ హిందూస్థానములోనే రాని" డాక్టరు అంబేద్కరు వివరించినది అసలు దేశపరిస్థితులను విమర్శించుచు చెప్పెను; కాని క్రొత్తగా దక్షిణభూమిలో సిక్కులు ఏర్పడరాదనియుండలేదు. కాని "కృష్ణాపత్రిక" వారుదానినొక అభ్యంతరకారణముగా చూపుచున్నారు. క్రొత్తగా ఆంధ్రఇన్స్యూరెన్సుకంపెనీస్థాపించినప్పుడును, హిందూస్థానమ్యూచియల్ కంపెనీ ప్రారంభించినపుడును ప్రజలు అవి క్రొత్తకంపెనీలు కదాయనగా; బందరు [నూకాలు] వారు "బాలుడుకాకుండ పెద్దవాడుకాగలడా? ఓరియంటలు కంపెనీమాత్రము తొలిసంవత్సరమున క్రొత్తదేకదా?" అని సమాధానము చెప్పుచునచ్చిరి. క్రీస్తుకాని మహమ్మదుకాని మతబోధచేసినప్పు డెంతమంది యనుచరులుండిరి? క్రమముగా అవిఎంతగొప్పసంఖ్యాకులమతములాయెనో. ఇప్పుడు సిక్కుమతము ౪౦ లక్షల సంఖ్యాబలముతో నున్నది. ఇందుచేతనది దక్షిణాదిలో ప్రాకుట అతికష్టముకాదు. సిక్కునాయకుడు మాస్టరుతారాసింగుగారు కేరళములో యీమధ్యమాట్లాడుచు సిక్కుమతములో అధికసంఖ్యాకులు హరిజనులనుండియేవచ్చిరని వచించియుండిరి. పంజాబులో సిక్కులు—హిందువులు తలలుబ్రద్దలు కొట్టుకొనుచున్నారని "కృష్ణాపత్రిక" వెక్కిరించుచున్నది. మనగ్రామములలో పార్టీలుపడి ప్రజలేమి చేసికొనుచున్నారో. బ్రాహ్మణ-బ్రాహ్మణేతర, కమ్మ-కాపు, కాపు-రెడ్డి మున్నగు కక్షలతో తలలుబ్రద్దలు కొట్టుకొనకుండ నుండిరా? గుంటూరుజిల్లా నర్సారావుపేటలోని యోగి-వైదికవిరోధము లెట్లుపరిణమించెనో తెలియదా? వైదికకోమటి-నియోగికోమటి, వైదికమంగలి-నియోగిమంగలి, వైదికచాకలి-నియోగిచాకలి, వైదికహరికథ-నియోగిహరికథ-యీవిధముగ బ్రాహ్మణులలోనే ఏర్పడినది.

ఇంకమన భవిష్యత్కర్తవ్యమును ఆలోచించెదము. మనహిందూసంఘములో సవర్ణులలోనే సనాతనపరులు-సవర్ణ సంస్కరణవాదులు అని రెండురకములుగా నున్నారు. ఇప్పటికి సంస్కరణవాదులు హరిజనోద్ధరణమునకై పాటుపడుచున్నారు. కాని సంస్కరణవాదులలో చాలమంది తటస్థులుగాను నుంటున్నారు వారిని కార్యరంగములోనికిదింపి హరిజనోద్ధరణమునకై దీక్షితులగునట్లు చూడవలెను. అందుకఫిర్కా [౨౦ గ్రామములలో] హిందూసభలనేర్పాటుచేసి అందు నాగురు సవర్ణసంస్కరులను మరిముగ్గురు హరిజనులను సభ్యులుగా నెన్నుకొనవలెను. ఈఏర్పాటుచేసి హరిజనోద్యమమును నడిపినచో సనాతనులకును సంస్కరులకును మధ్యకక్షలేర్పడవచ్చును. ఈకక్షలు కొంతకాలమవసరములె. యగుసేమీ కక్షలకొరకు భయపడి ఫిర్కా-హిందూసభలనాపరాదు. మండలహిందూసభలకన్న ఫిర్కాసభలేసరాసరి గ్రామస్థులహృదయముల నాకర్షించగలవు. హరిజనులు హిందూసంఘములో నధికగానుండుటత్యవసరమే. మంచిదేకాని విడిపోక మానమనువారికి మూంజీ—అంబేద్కరురాజీప్రకారం సిక్కుమతమే శరణ్యము రాబోవు అఖిలభారత హిందూమహసభ అంబేద్కరు-మూంజీ రాజీని సమర్థించునని నమ్మవచ్చును

మా చిన్న కథ

కథలో పేర్లు కల్పితమైనా; సంగతులు మాత్రం కొన్ని సత్యమే

రెండు శవాలు

౧

ఓరీ! యంకొ. కచ్చడం కట్టు పట్నంపోవాలె చెప్పివుంది.”

“మన యెడ్లు మోటకు పోయినయ్ దొరా?”

“యెల్లపోనీకి చెప్పు, పొలంపొయ్యి యేడనన్నా రెండెడ్ల పట్టుకరమ్మని.”

యల్లపోడు పొలంపొయ్యి మోటమీదవున్న రాజిరెడ్డి యెడ్లను యిప్పిండు.

శ్రావణమాసం వచ్చిచ్చింది. యెక్కడా యిన్ని నీళ్లు లేవు. బావు లెండిపోతున్నయి జర జర పూరబెట్టి మోటలుకొడుతున్నరు వరిపొలాలకు.

“అరే, యిప్పుడరా. పొలం యెండిపోతున్నది పొలంపారలేదు. మళ్లతాపకిస్తా వాయెడ్లు, అన్నడు” రాజిరెడ్డి.

“పొలం యెండిపోతే యేమంటవు. అ౦ ఇంకా మళ్లపోతా యేమవరిగేది, పొద్దుందాక. జలిపోకుంటే దొరకొడ్డాడు. పట్నంపోవాలంట. లేవు చేసి. మోటరేలయింది.”

అంటూ మోటమీదియెడ్లను యిప్పిపట్టుకపోయి దొరకచ్చడానికి కట్టిండు.

మంగలెంకడు కచ్చడంలో గడ్డిపెట్టి పరుపేసి ట్రంకుపెట్టె దుప్పటిలో చుట్టి పెపుకకట్టుకొని కందిలి చేతబట్టుకొని యెడ్లముందర నిలబడ్డడు.

వేంకటరావు లాగు, షేర్వానితో దుకొ్కని, పున్నవున్న రూముటోపి పెట్టుకొని బూట్లు తొడిగి, అద్దముముందు నిలచి సరిచేసుకొని మీసాలు మెలికలుగాద్రిప్పి, చేత కర్రబట్టుకొని వచ్చి కచ్చడంలో కూర్చొని, బూట్లు మంగలోని చేతికిచ్చిండు. అరే! రామా! నేనొచ్చిందాక యింట్లోనే పండు అని చెప్పి కచ్చడం వారిబట్టించిండు. మంగలెంకడు దీపునపెట్టె, ఒకచేత కండిలి, ఒకచేత బూట్లుపట్టుకొని కచ్చడం ముందు వురుకుతున్నడు. దడాదడ ౨ గంటల్లో ౧౨ మైళ్లదూరానవున్న నల్లగొండచేరిండు. కచ్చడం యెనక్కిపంపి సర్కారిబస్సులో పట్నంపోయిండు. ఆయన పట్నంపోయి వచ్చేదాకే జాగీర్దారు చచ్చిన గైరుమామూలీ తాతీలువచ్చి పేషీకోర్క పట్నంలోనే యున్నడు యేడురోజులదాకా వేంకటరావు.

౨

మృగశిరలో చారెడువానపడ్డది. పునాసపైర్లు మాత్రం యేసిర్రు. చెరువుల్లోకి బావుల్లోకి నీళ్లురాలేదు. ఆరుద్ర యేమిలేదు చిన్నపుశాల పూర్తికానే పోయింది. పెద్దపుశాల రెండుపాదాలు పోయి మూడోపాదం జొరింది. రాత్రిల్లు గొండ్రికప్పలు వర్లటం పగలు తూనీగలాట్టంతప్ప యెక్కడా మబ్బువూసు లేదు. పసులకు నీళ్లు లేవు. గడ్డి లేదు. కాపుదనంఅంతా లొల్లిపెడుతున్నరు. మోటకు కుండెడువంతున యేడుకుని పోచమ్మకు వరదపాశం పోయించిర్రు. బాపనాయనతో విరాటపర్వం చదివించి శివునికి వెయ్యిబిందెలతో ఏకాదశరుద్రంచేయించి బ్రాహ్మణ సమారాధన పెట్టిర్రు. రూపాయిరూపాయి సంభావనఅని తెలిసి చుట్టుపట్ల బ్రాహ్మలుగూడ వచ్చిర్రు. అభిషేకంఅయింది. బ్రాహ్మలు స్నానంచేసి వచ్చి కూర్చున్నరు. యిస్తరేశేసి వడ్డించిర్రు. బ్రాహ్మలు తింటున్నరు. ఇంతలో కార్తెమూలజు రంతె మొగులయి అట్లెపైకిలేచి ఫెళ ఫెళ వురిమి తళతళ మెరిసి కురుసుకుంది వాన. పాపము బ్రాహ్మలు సగంతిన్నరు. ఇంకా చల్లపోసుకోలే. అట్లాగే తడుస్తు గబగబా తిని కొల్లాయిగుడ్డలు నెత్తినేసుకొని చెంబులు చేతబట్టి ఎక్కడివాళ్లక్కడ లొల్లిపెడుతూ పరిగెత్తిర్రు. ఆకొట్టిన కొట్టటం మూడురోజులు ఒకటేవాన. భూమంతా నీటిమయం— చెరువులు కుంటలు నిండినై. కొన్ని చెరువులు గండిపడ్డయి. కొన్ని తెగినై— పాతగోడలన్నీ పడిపోయినయి—సూర్యనమస్కారాలు చేసేవాండ్లు మూడురోజులనుంచి వక్కపొద్దులే. పట్నం కొట్టుకపోయిన ఫసలీ యాదికొచ్చింది జనానికి—మళ్ల భారతంలోని భీష్మపర్వం చదివించాలె అనుకున్నరు కాపుదనం.

౩

రాముడు ౧౨యేండ్ల ముతరాచుపిల్లడు. చిన్నప్పుడే అయ్యచచ్చినా కూలినాలిచేసి సాదిందియెంకి. యిప్పుడు వెంకటరావుతాన జీతానికుంచింది. అడ్డెడు గట్టిగింజలు అడ్డెడు పొట్టుగింజలుకలిసి నెలకు కుంచెడిస్తాడు. ఆదీ కూలీచ్చేఅప్పటో. అంటముట్టొచ్చేపొరడుకదాఅని.

వానైనా వరదైనా రాముడుచేసే పని తప్పదు. ఆవానలోనే తెల్లారుజామున చుక్కపొడవంగనే లేచివచ్చి పసులకాడ పెండదీసి బాగుచేసి ఇల్లువాకిలివూకి సానిపి చల్లి పాడిగొడ్లకుకుడితినీళ్లుచూసి తాపి పగ్గిగింజలు రుబ్బి వూరుంబడిబావిలో మంచినీళ్లుతెచ్చి ఇంకా చిల్లరపనులుంటెచేసి యింటికిపోయిండు. అంబలితాగొచ్చి పసుల తోలుక బంజరుపోయి రెండుజాములదాక మేపి చెర్లో బర్లపడ్గొట్టిగడ్డికోసుకొని బర్లతోలుకసంజెజామున ఇంటికివచ్చిండు. రాంగానె బర్లకు కుడితిపోసి పంచె కసువూకి కండిర్లలో చమురుపోసి ముట్టించిండు—పక్కలు అవ్వివేసి చిల్లరపనులన్ని చేసేవరకు రాత్రిజాముపొద్దయ్యింది.

“దొరసానీ యింటికిపొయ్యేదా! యీడ్నే పండేదా! అని అడిగిండు.”

“యీడెందుకుతిండిదండుగ. బువ్వవరు వండిర్రు. యింటికి పోదుగానిలే—చిన్నదొరకు సర్ది చేసినట్టుంది. యెంకటశెట్టి యింటికిపోయి నేను చెప్పినానని చెప్పి ఒక పైసాసొంటి తీసుకరా! అన్నది, వెలవనీటుతో — రత్నమ్మదొరసాని.

౪

రత్నమ్మదొరసానికిపోయినవాండ్లుపోగా ఒక్కదియావక్కపిల్లడే. ౧౨ యేండ్లకొడుకు—కలిగినసంసారం. అతిగారాబంగా పెంచుతుంది. ఈ వానముసురు పట్టినాళ్లనుంచి సర్ది కొడుతుందని మంచం దిగనియ్యటంలే — చలితోపి పులజా కుడుతా పైజామాతొడిగి దుశాలుకప్పి పండబెట్టింది—కాని. ఎందుకో ఏమో రెండు తుమ్ములుతుమ్మిండు—సర్దిచేసిందని సొంటితెమ్మంది. వూరికెతెమ్మంటే. చీకట్లో యెయ్యాలేపోవాలని. పైపెచ్చు.

చీకట్లో వంటింట్లోకి పోయి మంచినీళ్లబింద దేవులాడుతున్నడు. చేతికి చిటుక్కుమంది. కవ్వనకేకపెట్టి అమ్మో! సస్తి నేసస్తి అనియేడుస్తూ యింట్లోకి వచ్చిండు.

గాడిదీ లొల్లిపెట్టకు చిన్నదొర దడుసుకుంటడు—యేడ యింత చీమకుట్టిందో లేదో పెద్ద లొల్లిపెడ్తావు. ముయ్యినోరు—ముయ్య లొల్లిపెట్టకు—మూసనాలేదా? అంటూ— పనిపాటలలో కర్రతో కొడ్తే తగలరానిచోట తగిలి చస్తడేమోనని కమ్మరిసత్తయ్యతో చేపించిన రెండుచిన్నపట్కాలు చెవులకుపెట్టి కిర్రుమనిపించింది. గుడ్లనీళ్లు గుడ్లకుక్కుకొని యేడుపు దిగమింగి వూరుకున్నడు.

లే! మంచినీళ్లు—

లేవు యింట్లో—

బావికిపోయి చెంబుతో తీసుకరా.

తెస్తా.

అని చెంబుతోతెస్తే చాలుతదో చాలదోనని బిందెబట్టుక బావికిపోయి నీళ్లుముంచి బిందెనెత్తినబెట్టుక యింటికివచ్చిండు.

౫

రత్నమ్మదొరసాని చూచింది—

భడవా. యింత కావరమా! చెవులు వినరావూ. చెంబుతో తెమ్మంటే బిందెతో తెచ్చినావు లేపు లేకుండా తప్పించుకుందామని. పొద్దుటికి పాచినీళ్లుకావు—యేంచేసుకోను. చెప్పేదొకటి. చేసేదొకటి నీరోగం యిట్లాగానికుదరదు అని బిందెలోనీళ్లు మోరీలో కుమ్మరించి చెంపమీద పక్కటిలంటించింది. పో—చచ్చినట్టు బాయికిబోయి చెంబుతోతే—అన్నది దొరసాని—

యేడుస్తూ బావికిమళ్లపోయినాడు ఆ చీకట్లో వంటరిగా బావిలోదిగేసరికి కష్టాలన్ని ఒక్కసారి తలపుకొచ్చినయ్యి—మా— ఏమిబతుకు నాజానెడుపొట్టకయిన్ని తిప్పలా యెవర్నిభికెట్ల — యేదునియా కోసం—బతికితే ఎడికేడు మెతుకులు—చస్తేమూరెడునేల—

మాఅయ్య, యీ కష్టాలన్ని తప్పించుకపోయి ఆరాంగా వున్నడు—ఆకాశాన— యెట్టిగొట్టంలేకుండా—నేను మా అయ్యతావుకే పోతా అదేమంచిది అని తయారయిండు—

యింతలో యింటివద్ద తల్లియాదికొచ్చింది నేను యిందులోపడిచస్తే మాఅమ్మకు యెవరు చెబుగరు నాకోసం కనిపెట్టుక కూచుంటుంది నిద్రపోకుండా. నా తకిలీపు తప్పించుకుంటె మా అమ్మ తకిలీపెట్టా. కష్టంలోపడెయ్యాలి. మాఅయ్య చచ్చినా నన్ను కష్టపడిసాదింది. అని అనుకుంటుండగానే రత్నమ్మదొరసాని బంగలామీదినుంచి కూతేసింది. జల్లుమనవులిక్కిపడిలేచి చెంబుతోనీళ్లుముంచుకొని గుబులుపడుకుంట పోయిండు— పాపము చావటానికిమాత్రం స్వతంత్రంయెక్కడ—

“చిన్నదొర అప్పటినుంచి నీళ్లు—నీళ్లుఅంటుండు యేంచేస్తున్నవు యింతసేపు బావిలో.

అనిగుద్దులిమిచూచి గద్దించింది.

చెంబు అక్కడపెట్టిండు.

యేడుపురాలే. నిరాగుండె పడ్డది.

తనసొంతయింటికి ఆచీకట్లోనే ఒక్కవురుకవురికిండు. తోవలో కాలికింద గాజ్రుపనయేందో పాకినట్టయింది. వాడు బాగాచూచ్చాడే.

రాత్రి జామున్నర పొద్దయ్యాంది. గబ్బురయ్యిం చీకటి. జోరునవాన— కింద నేల గుంట పెట్టలుకొడారాదు. యెప్పుడో వకసారి తళక్కున మెరిసినప్పుడు జర దారి కనపడుతుంది. లేకపోతేలేదు. బజారున పట్టపురుగులేదు. ౧౦ యేండ్లపిల్లడు రాముడు పోవటానికిబయం పోకపోతే దొరసాని కొడుతుంది. ఆచీకట్లో [illegible] శెట్టియింటికిపోయి తలుపుతట్టిండు— పలకలే. యెంకట శెట్టి! యెంకటశెట్టి—

యెవరది!

నేను దొరోరిమనిసిని

యెందుకు

సొంటికావాలె

యెంతది

పైసది

లేదు

రత్నమ్మదొరసాని తోలింది

లేదనిచెప్పు. పైసకేమొస్తది—

అని చలిలో లేవలేక జవాబుచెప్పిండు. దగ్గుతూ మరియెన్ని తాపలడిగినా లేదంటే లేదన్నడు.

యింటికొచ్చి చెప్పిండు. “సొంటిలేదన్నడు. యెంకటశెట్టి.”

నాపేరుచెప్పలే! అందిరత్నమ్మ దొరసాని

చెప్పా. చెప్పినా లేదన్నడు.

నీవు పోయినవో లేదో యేగోడచాటునో నిలబడొచ్చినట్లుంది. అని చెంపమీద ఛటాలున కొట్టింది—మూలుగకుండా గోడకునిలబడ్డడు.

ఇంతలో చిన్నదొరలేచి మంచినీళ్లే! అని లేవబోయిండు—లేవకు సర్దికొట్టుతుంది. తెస్తాడులే—మంచినీళ్లు తే—పో అప్పటికి యేడుస్తువుగని అని తన దొరసానితనం చూపింది.

యింటికిపోంగనే కొడుకో యిప్పుడొచ్చినవేం—దొరవచ్చిండా అంది యెంకి. రాలేదు—పాదుగలవస్తాట్ట—నా చేతికి తేలుకుట్టింది. చలిచలిగావుంది. అని యేడ్చిండు. వెంటనే యెంకి బిడ్డను కౌగిలించుకొని—తానూ యేడ్చింది. మళ్లీ పరుగోని యింటిముందరవున్న—కుప్పాకు—నల్లవుప్పూ తాకనలిపి చేతికిరుద్ది కట్టుకట్టి బువ్వతిని పండుకోఅంది. “బువ్వొద్దు యేమొద్దు పెయ్యి చలిచలిగావుంది; అని గొంగడిలోంత కప్పుకుని పండుకున్నడు.

౭

తెల్లారి ఆబబేళకు పెద్దొరవచ్చి... ట్లంనుంచి.

పసులుయింట్లో నేవున్నయి. లో... పెండ్లాన్ని అడిగిండు పసులకాడి... అని.

“రాలే, రాత్రియాడనె పండుకోమ్మ... టికిపోతానన్నడు. కందిలీఆయినపట్టుకపో... టెవస్తలే దొరసానీ అని యెంతచెప్పినా వినకుండాపోయిండు, అనిచెప్పింది రత్నమ్మ దొరసాని.

అరే. యన్లా రాముడుయింటి దగ్గరవున్నడే మోచూచిరాఅని యల్లపోడ్ని తోలిండు. యల్లడుపోయి తలుపుతట్టిండు. పిలిచిండు యెంతపిలిచినా జవాబురాలే. యింటికప్పుమీది తాటాకుతీసి చూసిండు. కింద రామునిశవం దూలానికాడుకు యాలాడుతూ యెంకిశవం.

పట్వారికూడా వూర్లో లేదు జమాబందికినల్లగొండపోయి వారమురోజులయింది.

రాత్రిదాక యెవరికి తెలియకుండా కట్టుదిట్టము చేసి పన్నెండుగంటలరాత్రికి బేగారోళ్లని యెంటబెట్టకపోయి వూరెంబడున్న పాడుబొందలో రెండుశవాలను యేయించి పున్నుకప్పించిండు. వెంకటరావు.

మర్నాడే—గొల్లవాండ్ల మందలోనుండిపట్టి తెప్పించి రెండుయేటలు—వూర్లో కోమట్లవద్ద పనూలుచేసి ఒకదబ్బా నెయ్యి నల్లగొండపంపిండు.

పోలీసులకుకూడా పత్తాదొరకలే.

కథకుడు

ఉన్నవ వేంకట రామయ్య

దెబ్బతిను గుఱ్ఱముచే కంటి కపాయము

(ఒక విలేఖరి)

భువనగిరము: ౨౦-౧౧-౪౫.

౧౪-౧౧-౪౫ నాడు రాయగిరి గ్రామము నుండి ఒక యువకుడు ఉదయము ౫ గంటల వేళ గుఱ్ఱపుబండిలో భువనగిరికి పోవుచు, తొందరపని చే రైలువేళ మించిపోవునను భయముతో గుఱ్ఱమును మహావేగముగ తోలుచుండెను, అకస్మాత్తుగ ఆగలేక గుఱ్ఱము దారిలో ఆగిపోయెను. ఆయువకుడు బండిదిగి, గుఱ్ఱమును కఱ్ఱతో కొట్టెను. ఆదెబ్బలకు తాళజాలక గుఱ్ఱము వెనుకకాళ్లతో తన్నగా, ఆకాలు అతని కంటిగ్రుడ్డుకు తగిలి, గ్రుడ్డు భిన్నాభిన్నమయ్యెను. అట్లు ఆయాసపడుచున్న అతనిని అతని బంధువులు చూచి కారులో హైద్రాబాదుకు తెచ్చి అఫ్జల్‌గంజు ఆస్పత్రిలో చికిత్స చేయించుచున్నట్లు తెలిసినది

శిరసవాడ

మహబూబునగరం జిల్లాలో నాగరుకందనూలు తాలూకాలో జాగీరుఇలాకా గ్రామమగు శిరసవాడలో కాత్యాలి పటేలు గిరి గున్న నారసింహారెడ్డి దేశాయి గారికుమార్తెయగు చూడామణి నాగమాలు శ్రీమంత్ మహారాజశ్రీ రామారెడ్డి దేశాయిగారిని వివాహమాడి శాయినిపల్లెలో భర్తతోసహా అనేక పుణ్యకార్యములు చేసి నాగరుకందనూలు తాలూకాలోని అంతటను ప్రసిద్ధిజెందెననియు, శాయినిపల్లి సమీపములో మార్కండేశ్వర క్షేత్రములో స్వామికి ఈ భార్యాభర్తలిరువురును శాశ్వత కైంకర్య సహాయములను, మంటపములను స్థాపించిరనియు ఆలేరు శ్రీపురం దేవస్థానపు వరసంబంధ్యులవారు వ్రాయుచున్నారు.

జహీరాబాదు బస్సు సర్వీసులు

(విలేఖరి)

సదాశివపేట: ౧౦-౧౧-౪౫

కాలస్థితి

ఈగ్రామము మెదకు తాలూకాలో చేరినది. మిట్టమూట్ల గ్రామములలో జొన్నలు, పచ్చిజొన్నలు వర్షములేమిచే వాడుపట్టి, వ్యవసాయకులు విచారపడుచుండ, పోయిన ౭ తేదీ ౧౯౪౫ వ. బుధవారము సాయంకాలము ౪ గంటలనుంచి రమారమి పది పదకొండుగంటల వరకు గొప్ప మబ్బుపట్టి విశేషవర్షము కురిసినది. కృషీకులు సంతోషస్వాంతులైనారు. ఖరీఫు పంటలకు కొరతలేదనుకొనుచున్నారు.

పురాణ కాలక్షేపము

ఈగ్రామములో ఉత్తరాశపంకి శ్రావణశుద్ధ ౫ నుంచి మహాస్వాములైన కొర్ధలకుంటి విరూపాక్షప్పగారు చెన్నబసవపురాణము చెప్పుచున్నారు. ఈగ్రామములోని వీరశైవులువచ్చి వినుచున్నారు.

శ్రీ ... రామాయణమువారు శ్రీరాములదేవాలయములో భాగవత దశమస్కంధ పురాణమ్ము చెప్పించుచున్నారు.

ఇట్లు శ్రావణమాసమందు ఈ గ్రామములో మూడు స్థానములలో కాలక్షేపములు జరుగుచుండుటను:

రైట్లు

ఈగ్రామములో పెట్రోమాక్సు దీపములు పెట్టించినారు; బజారు చిన్నదిగనుండుటచే పెట్రోమాక్సు దీపములు పెట్టుచున్నారు. ... వాటికి పర్యవేక్షణ ... ఏర్పాటు కొగలదని వదంతి ... ఏర్పడవచ్చును.

నరాల్నూరిబస్సులు

[illegible]

ఇండియా "టీ" వలన

దీర్ఘాయుస్సుగా నుండుము

దీర్ఘాయుర్హేతు వేమి? శుద్ధస్థలములో వసించుటయు, ఆరోగ్యకరములైన యాచారములున్న కాదా? ఈ దేశపు శీతోష్ణస్థితిలో దేహసౌఖ్యము ననుసరించి మంచి యభ్యాసములుండవలయును. ఇండియా "టీ" పుచ్చుకొను దేశములలో దీర్ఘాయుస్సు కలదని వారు నిర్ణయించియున్నారు. కావున నాయుర్వృద్ధి జేయు "టీ" వాడుక మేలు.

'టీ' జేయు క్రమము:

శుద్ధమైన వేడినీరు. కొంచెము వేడిచేసిన శుద్ధపాత్ర. ఒకస్పూను 'టీ' యొక్కొకరికిన్ని, మొత్తముగా నొక స్పూను యధికముగాను పాత్రములో వేసి, బాగుగానుడకబెట్టిన నీటినిపోయవలెను. 5 నిమిషములు తాళి, కప్పులలోపోసి, పాలు, చక్కెర చేర్చవలెను.

ఆరోగ్యపానము— ఇండియా 'టీ'

I. K. 14n

కుష్ఠరోగసంజీవిని

21 రోజులలో గుణముచూపును

మొద్దుమందుబొబ్బలు, యింజెక్షనులవల్ల, కుదరని కుష్ఠుపుండ్లు, మచ్చలు, బొల్లి, వగైరాలకు మాదగ్గర వచ్చినచో, మాయింటనే పూచీగా 21 వ రోజులో నయం గుణం చూపించబడును. 40 దినముల మందు రు ౧౦౦.

డాక్టర్, రత్నం (బదరు), కుష్ఠరోగ వైద్యశాల, ౫౫౬—౨ బి. మలక్‌పేట, హైదరాబాదు - దక్కన్.

గోలకొండ పత్రిక

ధాతు నామ సంగి అధిక భాద్రపద శుగి ౧౮

సోమవారము

వార్తా ప్రచారము

వార్తా ప్రచారము (Journalism) ఆధునిక కాలములో నాల్గవ సంస్థ (Fourth Estate) అని విఖ్యాతిగాంచినది. ప్రాచీనులును వార్త యొక్క ప్రాముఖ్యమును బాగుగా గమనించియుండిరి.

వార్త యందు జగము వర్తిల్లుచున్నది
అదియు లేనినాడ అఖిలజనులు
అంధకారమగ్నులగుదురుగావున
వార్త నిర్వహింపవలయు పతికి.

అని భారతమందు స్తుతింపబడినది. చారిత్రిక యుగమందును మన భారత దేశములో ఢిల్లీ సుల్తానులు "అఖ్బార్" (వార్తలు) వివిధభాగములనుండి యెప్పటెప్పటి సంగతులు అప్పుడప్పుడే వ్రాసి పంపు ఏర్పాటుగావించియుండిరి. ముద్రా యంత్రములు, రైళ్లు, తంతి, టపాలు వృద్ధిపొందిన తర్వాత నేటి పరిస్థితులేర్పడినవి.

నేటికాలపు వార్తాపత్రికల విధులు చాల క్లిష్టసమస్యలతో కూడినవై యున్నవి. పాశ్చాత్య దేశములో పత్రికలకు చాలవరకు స్వాతంత్ర్యము కలదు. కాని ప్రతి దేశమందును ఆయా ప్రభుత్వములవారు తమ రాజ్యాంగపద్ధతులకు విరుద్ధముగా నష్టము గలిగించు వ్రాతలు వ్రాయకుండునటుల చూచుకొనుచున్నారు. మరియు విశేషముగా పత్రికలు కొందరు కోటీశ్వరుల చేతులలో నిలిచిపోవుటచేత ఆ కోటీశ్వరులెట్లు ఆడించిన అట్లు పత్రికలు ఆడుచుండును. ప్రజలును వారివలలలో పడి వారుపెట్టినదే భిక్షగా, ఆ విస్సన్నలు చెప్పినదే వేదముగాభావించి స్వీకారము చేయుచున్నారు.

అమెరికాలోని సుప్రసిద్ధ గ్రంథకర్తయైన అప్టన్‌సింక్లేర్ అనునతడు సుమారు ౨౦ సంవత్సరముల క్రిందట "బ్రాస్‌చెక్" (The Brass check) అను ఉత్కృష్టగ్రంథములో పత్రికలు తన వెంటబడి యెట్లు బీభత్సముచేసి అన్యాయముచేసెనో యెట్లు అసత్యప్రచారము చేసెనో వ్రాసియున్నారు. ఆ గ్రంథము ఒక నవలవలె చదువదగినదై యున్నది.

ఇంగ్లాండు దేశములో ప్రతిరాజకీయ పార్టీకిని కొన్ని పత్రికలుకలవు. అందు ముఖ్యమైన పత్రికలు కోటీశ్వరులచే నడిపింపబడుచున్నవి. విశేషముగా వారికి నచ్చినవి వేయుదురు నచ్చనివి బుట్ట దాఖల్ చేయుదురు. ఒక్క "డెయిలీమెయిల్" అను పత్రికకు ౨౦ లక్షల పైగా చందాదారులని విందుము. ఆ దేశమున విద్యావ్యాప్తి హెచ్చగుటచేత ఇతర సర్వ సౌకర్యములు కలుగుటచేతను అట్టి మహత్త్వము పత్రికలకు కలిగినది.

ఇటలీ జర్మనీలలో, మొన్నటి బొంబాయి పత్రికాధిపతులవిందులో జవహర్లాలుగారు సెలవిచ్చినటుల, ప్రభుత్వమువారేది ఇష్టపడుదురో ఆవిధమగు వార్తలనే యిచ్చుటచే అచ్చటి పత్రికలకు స్వాతంత్ర్యము నశించినదని చెప్పవచ్చును.

ఇకమన భారత దేశము. బ్రిటిషిండియాలోకల స్వాతంత్ర్యము సాధారణము. దేశీయ రాజ్యములలో లేదనవచ్చును. బ్రిటిషిండియాలో ఎవరైననరే అడిగిన వెంటనే ఏమియు అలస్యములేకుండ పత్రికకు సెలవు దొరకును. కాని సాధారణముగా దేశీయ సంస్థానములలో కాబోవు పత్రికాధిపతియొక్క పరీక్ష అశ్వశాస్త్రములో గుఱ్ఱము పరీక్షకన్న కఠినముగానుండును. గుఱ్ఱానికి పండ్లున్నవా, సుళ్లు అన్నియు సుముఖముగా నున్నవా, జానుజంఘములు సరిగా కుదిరినవా, వివపాది కాదుకదా అని సర్వాంగ పరీక్ష చేసినట్లు ప్రభుత్వమువారు అభ్యర్థియగు పత్రికాధిపతి డబ్బు కలవాడా, బుద్ధిమంతుడా, చదువుకున్నాడా, మంచి నడనడిక కలవాడా, వాని భావము లపసవ్యములు కావుకదా, మనిషి తంటాలు పెట్టడుకదా, వ్రాసినపైన కలము జోరుగా ఝాడించదుకదా, పైత్యము వ్యక్తమగునంత లేదుకదా అని నానావిధముల (అనగా సి. ఐ. డీ పోలీసుపనియే యిందు విశేషము) విచారణ చేసుకొని సంపాదకుని గ్రహాలన్నియు సుముఖముగానుండిన సెలవిత్తురు.

బ్రిటిషిండియాలో నైననేమి, దేశీయ రాజ్యములందేమి పత్రికాధిపతుల దంతగా మెత్తనిమార్గము కాదు. పైనచెప్పినట్లు బ్రిటిషిండియాకన్న దేశీయరాజ్యములలో పత్రికలపై యెక్కువబరువు మోపుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారికి నచ్చకుండిన [కారణము బుద్ధిపుట్టినపుడో ఒకటి చూపుదురు లేకుండిన ఎందుకనువారెవరు] పత్రికను ఏకదమ్మున ఆపివేయవలసినదిగ ఆజ్ఞయిచ్చిన ఆశ్చర్యము లేదు. పత్రికలను న్యాయశాస్త్రములో నిరికించి శిక్షించుటకు అర్హమైనవార్తలుగాని భావముగాని ప్రకటింపబడిన ఉత్తమపక్షము న్యాయపక్షమును ఏమన, ఆ పత్రికాధిపతిని న్యాయస్థానములో నిలబెట్టి విచారించి దోషియైన శిక్షించవలెను.

పత్రికలు తమ విధులను న్యాయముగా సరిగా నిష్పక్షపాతముగా నెరవేర్చినచో దేశముకూడ త్వరలో ఉన్నతికివచ్చును. దేశమునకు అభ్యుదయముకాని, విశ్రాంతికాని, వినాశముకాని, అపాదించుటకు పత్రికలు ముఖ్యస్థానము వహించునట్టివి. పత్రికలకును ప్రజలకును పరస్పర విశ్వాసము పరస్పర సానుభూతియుండుట చాల అవసరమని జవహర్లాలుగారికి పత్రికాసంపాదకులిచ్చిన మొన్నటి బొంబాయివిందులో బొంబాయిక్రానికల్ సంపాదకులైన బ్రెల్వీగారు చెప్పిన వాక్యములెంతయు సత్యయుక్తములు.

పక్షపాతము, కుత్సితములేని ఉత్తమ పత్రికల వ్యాప్తి సత్యమునుపోషించుచు, దేశపరిపాలనను, స్థితిగతులను కుట్ర, అసత్యములచే కృళ్లనీయక కాపాడును అట్లుగాక మతావేశపు ముచ్చట్లచేతనో, లేక పక్షపాతము అబద్ధము స్తోత్రము అను గుణత్రయముచేతనో అధికారి వర్గమును మాత్రము మెప్పించి లాభముపొందు పత్రికలు దేశమునకు లాభకారులుగాక నష్టదాయకములే యగును.

అఖిలాంధ్రకథకుల సమ్మేళనం

(స్వ. వి.)

హైదరాబాదు దక్కన్ ౨౭-౬-౪౫ ఫ

నిన్నను మొన్నను సాయంకాలము ఈసగర మండలిసుల్తాను బజారులోనుండు శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్రభాషానిలయములో అఖిలాంధ్రకథకుల సమ్మేళనము వైభవముగా జరిగినది. రెండురోజులును ౬౹౹ గంటలు మొదలుకొని ౮ గంటలవరకు జనులు సభయందు నిండియుండిరి. స్త్రీలును చాలమందివచ్చిరి.

మొదటిరోజు అనగా శుక్రవారమునాడు సాయంకాలము సరిగా ౬౹౹ గంటలకు సభ ప్రారంభమయ్యెను. ప్రార్థనానంతరము శ్రీయుత నందగిరి వెంకటరావుగారు అధ్యక్షపీఠము స్వీకరించిరి. అధ్యక్షులవారు విపులముగా వ్రాసికొనివచ్చిన తమ ఉపన్యాసములో చిన్నకథలపుట్టుక, ఆంధ్రవాఙ్మయములో వాటిస్థానము వర్ణించి, నేడు తెలుగుపత్రికలలో ప్రకటించబడుచున్న అనేకకథలు మంచివిగాలేవు అని ఇటీవలలేచిన ఆందోళనను గూర్చి చెప్పిరి. కథ సరిగా మంచిదిగా నుండుటకు కొన్ని సూచనలను చేసి, ఉదాహరణములతో చక్కగా బోధించిరి. పత్రికా సంపాదకులుకూడ కథలనుసానుభూతితో చూచుచుండవలెనని చెప్పిరి. హైదరాబాదులోను కొందరు మంచికథకులు గలరనుచు శ్రీయుతులు మాడపాటి హనుమంతరావు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావుగారలను, శ్రీమతి ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి గారిని పేర్కొనిరి. ఈదశ ఇట్టికథకుల సమ్మేళనములు ప్రతిసంవత్సరము ఇదేరీతి జరుగుచుండినచో హైదరాబాదులోకథకులకును ప్రోత్సాహము కలుగునని ముగించిరి.

పిమ్మట కంభంపాటి సత్యనారాయణగారు వ్రాసిన చిన్నకథ చదువబడెను. అటుతర్వాత శ్రీమతి ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారిగారు వ్రాసిన "పునిస్త్రీ పునర్వివాహ" మను కథ చదువబడెను. ఈరెండుకథలలోను ఒక స్త్రీ మొదటిభర్త పెట్టుబాధలు పడలేక రెండవవివాహమునకు యత్నించుటయను వస్తువు భిన్నరీతుల వర్ణించబడినది.

అటుపిమ్మట తుమ్మలపల్లి సీతారామమూర్తిగారు చిన్నికథను సరిగా నిర్వహించుటకు కొన్ని నియమములను వర్ణించిరి. కథయొక్క ఆది మధ్యావసానము లెట్లుండవలెనో మొదట మనస్సులో సరిగా అల్లుకొని తర్వాత కథను కాగితముపై వ్రాయుటకు ఉపక్రమించవలెననియు, కథలో ఆవేశము అనునది ఉండవలెననియు, ఆ ఆవేశము వస్తువునట్టియే గాక కథయొక్క చాతుర్యమునుబట్టియు ఉండవచ్చుననియు చెప్పిరి. చిన్నకథలలో ఉపయోగింపదగిన భాష ఎట్లుండవలెనో చెప్పుచు, వర్తమానకాలమునకేగాక భావికాలమునకూడ నిలిచి నిఘంటువుకెక్కదగినభాషనే వాడవలెనుగాని ఇష్టము వచ్చినట్టి వ్యావహారికభాష నెల్ల వాడరాదనిరి. నేడు కొందరు ఉత్తరసర్కారు వ్యావహారిక భాషనుమాత్రమే వాడుచున్నారు. ఇట్లే తక్కిన ప్రాంతీయులును తమతమ ప్రాంతములభాషను వాడుచో ఒక ప్రాంతపుభాష ఒక ప్రాంతమువారికి తెలియకపోవచ్చుననియు ఒక కాలములో వ్యావహారికభాష ఇంకొక కాలమువారలకు తెలియకపోవచ్చుననియు అట్లుగాక అన్ని ప్రాంతముల వారికిని భవిష్యత్కాలమునకూడ అర్థము అగురీతిని వ్రాసిన మంచిదనియు ఉపన్యాసకుడు చెప్పెను. ఈసూత్రము ననుసరించి నిజాంరాష్ట్ర ప్రాంతములలో నిఘంటువున కెక్కదను ఇక్కడి వ్యవహారపదములేవో శ్రీయుత మాడపాటి హనుమంతరావుగారును గోలకొండపత్రిక సంపాదకులును మున్నగు ఆంధ్రనాయకులు చేరి నిర్ణయించి, ఇపుడు జయంతిరామయ్య పంతులుగారు సమగ్ర ఆంధ్ర నిఘంటు సంపాదనకై చేయుచున్న కృషికి తోడ్పడిన ఆంధ్రభాషకెంతో అమూల్యమగు సేవచేసినవారలగుదురని చెప్పిరి. ఈకాలము అనేకకథలకు అసభ్యమగు శృంగారముతప్ప ఇంకొకరసము తోచుటలేదనియు, కరుణరసము, వీరరసము ఇత్యాదులు మనదేశపు ప్రస్తుతపరిస్థితులకెంతయో అనుగుణములనియు, కావున కథకులిక మీద ఈమార్గములనుగూడ త్రొక్కవలెననియు చెప్పిరి.

వీరిఉపన్యాసముతో ౮౹గంటలు కావచ్చుటచే అధ్యక్షులవారు నాటికి అంతటితో సమ్మేళనము చాలించిరి.

× × ×

మరునాడు సమావేశము కొంత అలస్యముగా (సుమారు ౬౹౹ గం.లకు) ప్రార్థనతో సభ ప్రారంభమయ్యెను.

మొదట తిరుమలరావుగారు వ్రాసినకథ చదువబడెను. పిమ్మట సురవరము ...... గారును, భాస్కరభట్ల కృష్ణా ...... తమతమకథలను చదివిరి.

అంతట నైజాం కాలేజిలో ...... చార్యులగు శ్రీయుత కురుగంటి ...... య్యగారు చిన్నకథనుగురించి ఉపన్యా ...... వారి ఉపన్యాస సారాంశమిది:—

చిన్నకథ ఈశతాబ్దిలో గడచిన ౨౫ లేక ౩౦ ఏండ్లనుండి మన తెలుగులో ఎక్కువప్రచారమునకు వచ్చినది. అది భావకవిత్వమునకు ఒకశాఖగా వచ్చినది. చిన్నకథాకార్యము కావ్యము కాదా! కావ్యమునకుదానికి మన ప్రాచీనులు "అదోషౌ గుణోపేతౌ శబ్దార్థౌ కావ్యం" అనిరి. వారికంటె అధునికులగు రసగంగాధరకారప్రభృతులు రమణీయార్థ ప్రతిపాదకం కావ్యం అనిరి. ప్రతిపాదింపబడు అర్థము రమణీయముగ నుండవలెనని దోషములులేక మంచి గుణములు అలంకారములు శబ్దార్థములలో నుండవలెను కావుననే పై మొత్తముమీద రెండులక్షణములును వికారములే. కావ్యము పద్యాత్మకమేగాక గద్యాత్మకముగ నుండవచ్చును గనుకను, చిన్నకథ గద్యాత్మకమై ఏదేనియొక అర్థమును రమణీయముగ ప్రతిపాదించునదికనుక చిన్నకథ కావ్యమే. చిన్నకథ నవలనుండి పుట్టినది నవలకు ఆంగ్లసాహిత్యములో నొక నిర్ణీతస్థానమున్నది చిన్నకథయందును నవలకు రెండు లక్షణములున్నవి గనుక చిన్నకథయు కావ్యమే.

చిన్నకథ ఉపయోగించుభాష ఎట్టిదిగ నుండవలెను? చిన్నకథ పాశ్చాత్య నాగరికతలో తీరికసమయములు కొద్దిగానుండుటచేతను తీరికయున్నవారలు సైతము తీరికలేని వారలవలెనే ఏదో కల్పించుకొని పోవుచుండుటచేతను కొద్దిగానుండు తీరికవేళల ఆనందమిచ్చుటకు పుట్టినది. ఇది సమస్తబాలవృద్ధ స్త్రీపురుషులందరు చదివి ఆనందించదగినది. కావుననిన్న

కథకు వ్యావహారిక భాషయే వాడదగినది. ఇప్పటి భారతిలో వచ్చుకథలు గ్రాంథిక భాషతో నుండెడివి. కాని ఇప్పుడిప్పుడు స్త్రీపురుషుల సహజ చిత్తవృత్తులను అద్దమువలె ప్రతిబింబింపజేయు వ్యావహారిక భాషయే వాడబడుచున్నది. కథ వ్రాయుటలోగదా! అది మనుష్యస్వభావములను సరిగా పొందికగా చిత్రింపవలెను. తక్కిన కావ్యము లన్నిటికివలెనే చిన్నకథకును ఆనందమే లక్ష్యమని నేటి ఆంగ్లేయ లాక్షణికులవలెనే ప్రాచీన లాక్షణికులును అంగీకరించియున్నను, ఆనందముతోపాటు ఏదోయొక సదుద్దేశ్యముగల కావ్యము ఎక్కువ ప్రశస్తము గదా! మనపూర్వులే "కాంతాసమ్మిత తయోపదేశయుజే" అను ప్రయోజనమును కావ్యమునకు చెప్పియున్నారు. ఈలక్షణము తక్కిన కావ్యజాలములకంటె చిన్నకథలకు ఎక్కువ వర్తించుచున్నది. చిన్నకథలు భార్యలవలె హితోపదేశము చేయగలవి. అట్టి హితోపదేశము చేయుకథలను వ్రాయవలెనేగాని అసభ్యమైన ప్రేమకథలను మాత్రమే వ్రాయుట మంచిదిగాదు. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు అట్టి ఉత్తమకథకులలో నొకరు. భారతిలో ఇటీవలపడిన "లంఘనం పరమౌషధం" అనుకథయు మంచి ఉదాహరణము."

తర్వాత తిరుమల కృష్ణశర్మగారికథను భాగయ్యగారు చదివినతర్వాత మచిలీపట్టణమునుండి ప్రత్యేకముగ సమ్మేళనమునకై వచ్చిన రాఘాకృష్ణకవిగారు ఇంకను మూడేనిమషాలు, ఇంక ఒకటేనిమషమని వ్యవధి హెచ్చింపగోరుచు మహోద్రేకముతో ఉపన్యసించిరి వారు ప్రత్యేకముగ ఈసమ్మేళనమునకై వ్రాసిన ఒకఉపన్యాసమునుండి భాగములను చదివి వినిపించిరి. ఇట్లు వారుచెప్పిన విషయములలో ననేకములు కురుగంటి సీతారామయ్యగారు చెప్పినవే! వారు నేటికాలమున మంచికథలు నూటికి ఒకటో రెండో నని చెప్పుచు దీనికి కారణము రాజపోషణలోపమనియు, అట్టిలోపముచే పొట్టకూటి సంపాదనయే ప్రధానప్రయత్నమై నిజమైన కళోపాసనకు భంగము కల్గించుటయనియు చెప్పిరి. ఈకాలములో నూటికి ౯౯ పాళ్లు కథలు అసభ్య శృంగార వర్ణనచే జీవించుచు, అందు ఆంధ్రపాత్రలనిరికించి ఆంధ్రులకు చాల అపఖ్యాతి కలిగించుచున్నననియు ఇది తొలగవలెననియు మహోద్రేకము ఉచ్చైస్స్వరమున ఘోషించుచు వర్ణించిరి. ఉపన్యాసము ముగించుచు ఇట్టి సమ్మేళనములచే లాభము లేదనియు, ముందు చిన్నకథలను ఏవిధముగ వ్రాయదగునో అట్టి మంచిమార్గములను ఆలోచించుకొని చిన్నకథలు అసభ్యములుగాక సంఘమునకును దేశమునకును ఉపకారులగునట్లు చేయుటకు యత్నించదగుననియు సూచించి ముగించిరి.

పిమ్మట ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనంగారు కరుణరసమును ప్రధానముగ పెట్టుకొని ఫ్యాక్టరీ కూలిజీవితమును వర్ణించుకథను చదివిరి. [illegible] రావుగారు తమకథను చదివినపిమ్మట అధ్యక్షులవారు సమ్మేళనకార్యమును ఉపసంహరించుచు, అప్పటికి కాలాతీతమగుటచే చదువదగిన కథలెన్నియో చదువవీలులేక ఆపబడవలసివచ్చెననియు. ఈ సమ్మేళనము వలన హైదరాబాదులో ఎంతమంది కథలు వ్రాయగలవారలు ఉన్నారో తెలిసినదనియు, వీరందరును మంచి కథకులుగ వృద్ధికి రాగలవారలనియు చెప్పి, సమ్మేళన సమావేశకులకును, సభికులకును కృతజ్ఞతానందనము లర్పించిరి. అటుపిమ్మట కృష్ణదేవరాయాంధ్రభాషానిలయ కార్యదర్శిగారి కృతజ్ఞతా వందనములతో సభముగిసెను.

ఈ సమ్మేళనమునకై నిలయము తోరణములతోను పూలతోను అలంకరించబడినది. నేలపై తివాసీలుపరచి వాటిపై తెల్లనివస్త్రములు పరువబడి, ప్రాచీన భారతీయ మహారాజుల ఆస్థానము జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండెను.

షర్ఖి జునూబితాలూకాలు

అత్రాఫుబల్దా జిల్లాలో చేరిన షర్ఖి, మహేశ్వరము, మరియు జునూబితాలూకా గ్రామములలో, పర్భణాను గ్రామాలలో సుమారు రెండు మాసములనుండి బొత్తుగా వర్షములు లేకుండుటచే పంటలు ఎండిపోవుచున్నవి. రైతులదురవస్థ వర్ణనాతీతము. పశువులకు మేతలభించుట దుర్లభమగుటచే కృశించిపోయినవి. ఇంతనే బావులక్రింద పొలములకు నీరుపెట్టచేయుటలో పశువులు శక్తిలేనివైపోయినవి. రైతులు పస్తుండవలసివచ్చుచున్నది. పశువుల పోషించుట అసాధ్యముగామారినది. ఇట్టి పరిస్థితులలో బాధపడుచుండు రైతులకు సర్కారుశిస్తు జ్ఞప్తికి రాగానే సింహస్వప్నముగాయున్నది. యీటీవ రైతులవిషయము పొలనాధికారులు శ్రద్ధవహించుట ముఖ్యావసరము. (రయ్యతు)

కథియవారుసంస్థానంలో గాంధిటోపి నిషేధము

తమ సంస్థానములో ఎవరును గాని గాంధిటోపీలు కట్టరాదని నిషేధించి, ఇందుకొపుదలగా టోపీవ్యాపారములనుండి కథియవారుసంస్థానమువారు ధరావతుతీసుకొన్నటుల తెలియుచున్నది.

క్వెట్టా నిర్మాణము

క్వెట్టా భూకంపమువలన పడిపోయిన ఇండ్లను యింకొతిరిగి బాగుచేయుచున్నారు. శవములు లభించుచున్నవి. నూతనముగా దుకాణములు కట్టుకొనుచున్నారు. ఇంతవరకులభించిన సొమ్ము రు ౫,౦౦,౦౦౦ లు అంచనావేయబడినది. పైసొమ్మును ఎవరిదివారికి అందచేసినారు.

భాయిపరమానందుగారిపై కాంగ్రెసువారలఆగ్రహము

దేశములో కలవరము

లాహోరు, ఆగష్టు ౧౭:— భాయిపరమానందుగారు సత్యాగ్రహమున పాల్గొని చెరసాలలకువెళ్లిన కాంగ్రెసు స్త్రీలను గురించి తమ ఉర్దూ దైనిక పత్రికయగు "హిందూ"లో అవమానకరములని వ్రాతలు వ్రాసిరని, నిరసించుచు లాహోరు కాంగ్రెసు సభ్యులు కాంగ్రెసు మండలిలో ౩౦ మందియును, వారిపక్షమున మరికొందరును ఈ దిగువ ప్రకారము ప్రకటన గావించిరి.

"కాంగ్రెసులో చేరి సత్యాగ్రహ మొనరించి చెరసాలలకువెళ్లిన స్త్రీలనుగురించి వ్రాసిన వ్రాతలు మేము చదివితిమి. పరమానందుగారికి హిందూ మహాసభకు ప్రధాన నాయకుడనియు, హిందూ సంఘమునకు ఉద్ధారకుడనియు వారు చెప్పుకొనుచున్నారు. భారత శాసనసభలో సభ్యుడునగు ఇట్టివ్యక్తి అసభ్యములును, అమానుషములునగు వ్రాతలు వ్రాయుట అనుచితము. భారత దేశమునకు నిజమైనసేవ చేయ తమకుటుంబములను, భోగభాగ్యములను, విడనాడి కాంగ్రెసుపతాకచ్ఛాయను దేశసేవ నొనరించుచు, దేశ సేవకులలో అగ్రగణ్యులుగానుండి దేశ స్వాతంత్ర్యముకొరకు పాటుపడి పెక్కు సంవత్సరములు కారాగృహవాసము నొనరించిన భారతనారీలోకమున కంతకును కళంకము నాపాదించునటుల వ్రాసిన, దేశస్వాతంత్ర్యమునకు పాటుపడినందుకు ఫలితముగా పెక్కు సంవత్సరములు కారాగృహమునకేగిన భాయి పరమానందుగారు వ్యక్తి సంభాషణలలో విస్పష్టముగా స్త్రీలనుగూర్చి ఇతడు నీచోక్తులు పలుకుచున్నాడని విషయము మాకు తెలిసినది; కాని, పత్రికలో ప్రకటించునని మేమెన్నడును తలంచియుండలేదు ఇతడు కేవలము [illegible]రపరత్వమువలననే ఇటుల వ్రాయుట మరింత నీచము. శాసనసభ ఎన్నికలలో విజయము పొందలేనను దురాశచే విస్మరించి సాధ్వీమణులపై నిర్హేతుకములగు, నీతిబాహ్యములగు ఇట్టినిందలను మోపిన దుష్ఫలితము అనుభవింపక తప్పదు. తనతో బుట్టువులపైనను, కుమార్తెలపైనను మోపిన నిరాధారములగునిందల కితడు తగినరీతిని బహిరంగముగా క్షమాపణ తెలుపవలెనని ఢిల్లీ, కాన్పూరుప్రజలీతనికోరగా దురహంకారముతో మాట్లాడెను. అట్టి దురహంకారమువిడనాడి క్షమాపణ చెప్పవలెననిమాత్రమే మేము కోరుచున్నాము.

దేశాభిమానమునకు చెఱసాలకువెళ్లుట యొక్కటియే గుఱుతు కాజాలదు

పరమానందుగారి సమాధానము

పరమానందు గారు సంయుక్త పరగణాలలో సంచారముచేసి ఆగష్టు ౧౬వ తేది కలకత్తానుండి బెజవాడ రాత్రి తిరిగి లాహోరునకు వచ్చిరి. ఒకవిలేఖరితో ఈ క్రిందివిధముగ తెలిపెను.

ఇండియాలో విరుదములు గలవారందరు దేశాభిమాన శూన్యులనియు, కాంగ్రెసుకు సంబంధించినవారిలో కూడా నీతి విరహితులు లేకపోలేదనియు, సత్యాగ్రహమునందుపాల్గొని చెరసాలలకువెళ్ళిన స్త్రీలలోను పురుషులలోను దుశ్శీలపరులు చాలా మంది గలరనియు నానిర్దేశ నెహ్రూలాలుగారి వ్రాతలకు ప్రత్యుత్తరముగా వ్రాసితినేగాని నా యుద్దేశము [illegible] అవమానకరములగు మాటలు ఎన్నడును వాడియుండలేదు [illegible] మాత్రము లేదు ఆమాట [illegible] కల్పించిన విపరీతార్థమే [illegible] [illegible] కలిగించినది ఈ [illegible] అవమానకరముగా వ్రాయవలెన [illegible] [illegible]

జవహర్ లాలుగారికి, పరమానందుగారి

ప్రత్యుత్తరము

"నేను హిందూ"పత్రికలో వ్రాసినవ్రాతలు ఆక్షేపణీయములన్నియు, అందునిమిత్తము సభలలో అల్లరిచేయుటఅనుచితములనియు జవహరులాలుగారు వ్రాసిరి. నేను జవహరులాలుగారికి క్షమాపణ చెప్పగోరుటకు వారలను కాని, లక్నోలో మేమిద్దరము కలిసికొంటిమి, అంతకు ముందురోజునను కూడా జవహరులాలుగారు లక్నోలోనుండిరి లక్నోలో నేనుపన్యసించినపుడు కొంతమందిచేత అల్లరిచేయించవలెనను యుద్దేశ్యముతో ఆగ్రా నుండియు కాన్పూరునుండియు రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘముల కార్యదర్శులు లక్నోకు వచ్చిన సంగతి జవహరులాలుగారికి తెలియదని వారుచేసిన ప్రకటనమాత్రము నాకు సంశయము బాధించుచునేయున్నది.

ఢిల్లీలోను, కాన్పూరులోను జరిగిన సభలకు మూడునాలుగువేల మందివచ్చినను నాఉపన్యాసమును వినుటకు ప్రజలు సమ్మతించలేదని జవహరులాలుగారు వ్రాసిరి వారందరును అల్లరి చేయుటకు వచ్చినారని వారితలంపు. అప్పుడు సభలో ఒకరులేచి, "ఈసభవారికి పరమానందు గారియందు విశ్వాసము తొలగినది" అని తీర్మానము ఉపపాదించెను, తీర్మానములో అనుకూలురు ఎందరుండిరి, ప్రతికూలురెందరు వేలమంది చేతులెత్తిరి. ఈవిషయము ఏపత్రికలు పెద్దశీర్షికతో ప్రకటించకున్నను, అల్లరులగురించి మాత్రము ఎన్నిపత్రికలును పెద్దపెద్దశీర్షికలతో ప్రకటించినవి. దీనిసత్యాసత్యముల తనమిత్రులనడిగి తెలిసికొని తానువ్రాసినదానికి సవరణగా వ్రాయవలెననియు, సదుద్దేశములతో చెరసాలలకు వెళ్ళినవారిని నవమానపరచవలెనని నాయుద్దేశము నాకేమాత్రము లేదనియు, దురుద్దేశ్యముతో కొందరు చెరసాలలకువెళ్ళిరని నేనెరుగుదునుగాని వారినిగూర్చి నేనటులవ్రాసితిననియు జవహరులాలుగారికి తెలియచేయుచున్నాను.

భాయీపరమానందుగారు వ్రాసినవ్రాతలు ఖండించుటకు ఆగష్టు ౧౧వ తేదినాడు షహరీగేటు (లాహోరు)వద్ద సాయంకాలము కాంగ్రెసుసభ్యుడగు రాజారాంగారి అధ్యక్షతన బహిరంగసభ జరుగునని ప్రకటించిరి. సభజరుగుటకు నిర్ణయింపబడిన కాలమునకుముందే ప్రతికూలపక్షమువారు చాలామందివచ్చి వేదిక నాక్రయించుకొని కర్చీలను విరుగగొట్టిరి తివాసులను దీసుకొనిపోయిరి "భాయిపరమానందు జిందాబాదు" అని కేకలువేసిరి ఇరుపక్షముల వారికిని కొట్టుకొనుట, గుద్దుకొనట మున్నగు నల్లరులు జరిగినవి కొందరికి గాయములు తగిలినవి. తరువాత భారతీసభమండలివారు కుంటలు తరిమివేసిరి మధ్యమధ్య అల్లరులతో రాత్రి ౧౧గంటలకు సభజరిగినది. రక్షకశాఖవారు తివాసులు తీసుకపోయినవారిని అరెస్టుచేసిరి. పరమానందుగారు వ్రాసినవ్రాతలు చాలాఅనుచితములు గాని వాటిని రద్దుపరచుకొనవలెనని సభవారు కోరుచున్నారను అని తీర్మానము మోపింపబడెననియు, అల్లరిచేసినవారుహిందూ సభవారేననియు, కాంగ్రెసు సభ్యునకును ఒక హిందూసభ్యునకును కత్తిపోట్లు తగిలెననియు యున్నదైదు ప్రెస్సువారి తంతివార్తవలన తెలియుచున్నది.

చందాదారులకు

తమ ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములలో ఖాతానంబరు తెలుపవలెను. లేదేని జవాబు ఇవ్వబడదు. తమ లేఖలు మేనేజరు పేర వ్రాయవలెను.

గోలకొండ కవులసంచిక

చందాదారులకు	వెల	రు	౧-౯-౦
ఇతరులకు	,,	,,	౨-౦-౦

ఈజిప్టు, హైదరాబాదు రాష్ట్రములు

రాజకీయ స్థితిగతులు.

నిజాం ప్రభుత్వమునకు రాయల్ సేన అవసరము లేదు బ్రిటిషు సైన్యమే యుండవలెను.

["ఈజిప్టు సైన్యమును స్థాపించుటలో బ్రిటిషువారు హైదరాబాదు నేవిధముగా భావించుచున్నారో అదేవిధముగానే ఈజిప్టును మేము జూచుకొనుచున్నాము," అని యీక్రిందివ్యాసము హైదరాబాదులో ముందొకమారు రెసిడెంటుగాపనిచేసిన యం. యఫ్. ఓడైయర్ గారు "లండన్ టైమ్సు" పత్రికలో ఇటీవల వ్రాసియున్నారు]

ఈజిప్టుతో ఇంగ్లీషువారు కావించుకొనిన సంధులను స్నేహముద్రలను పునరాలోచించు సమయములో ఏర్పడు క్లిష్ట సమస్యలలో ఆదేశముకు అక్రమించుకొనిన సైన్యసమస్యయొకటి స్నేహపూర్వకమైన సమానత్వము ననుసరించి సైన్యస్థాపనమును పద్ధతిచేయించెను. అందువలననే యింతవరకు జరిగిన సంభాషణలలో ఈజిప్టుయొక్కయు, సూయజ్ కెనాలుయొక్కయు సంరక్షణములో ఇంగ్లీషువారి సహాయము పేక్షించి ఆహ్వానించియుండిరి. మరియు బ్రిటిషుసైన్యము ౧౦౦౦౦ వరకు తగ్గింపబడియుండెను. దానినికూడ కైరో పట్టణమునుండి తీసివేసి ఈజిప్టునుండి పూర్తిగా ఖాళీచేయవలెనని కోరుచున్నారు. ఈజిప్టు ఎప్పుడు తానే స్వయం రక్షణము చేసుకొనగలదో అప్పుడే యీసైన్యము నెత్తివేయవలెనని నిశ్చయించియుండెను నేటి పరిస్థితులను జూడగా ఈజిప్టు దేశము ఇంగ్లీషువారు సూయజ్ కెనాలును రక్షించకుండిన తాను స్వతంత్రముగా నుండజాలదని తెలుపదలచుకున్నది. మరియు ఈ యుద్ధయుల ఉద్దేశ్యపురాణార్థము ఉభయసైన్యముల చ్ఛట నుండుట ఆవశ్యము. ఇంగ్లీషువారికి నష్టముకలుగకుండునట్లును ఈజిప్టువారి యుద్దేశ్యము నెరవేరునట్లును ఏదైన ఒకపద్ధతి ఆలోచింపవలసియుండును.

ఈ సమస్యను అర్థము చేసికొనవలెననిన హైదరాబాదు ప్రభుత్వమును జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను. శ్రీనిజాంప్రభువుగారు తమభుజ్జులలో తమరాజ్యము యొక్క యుత్తమ సంరక్షణార్థమై హైదరాబాదులో ఇంగ్లీషుసైన్యమును పెంచియున్నారు. పేరుకుమాత్రముకాక నిశ్చయముగా హైదరాబాదురాష్ట్రము నేటికి ౨౦౦ ఏండ్లనాడు స్వతంత్రమైనది. ఇప్పుడు నిజాం గారి పూర్వీకులకు మొగలాయి సామ్రాజ్యమునకు అధీనమైన దక్కనులో గవర్నరుగానుండిరి. సామ్రాజ్యము ౨లకీణమయినప్పుడు తాను సామంతులుగా నుండుటకు నిరాకరించియుండెను. సంపూర్ణముగా ఇదేవిధముగా ఈజిప్టు గవర్నరుగానుండిన మహమ్మదలీ గతశతాబ్దారంభములో తానుతుర్కీకి లోబడియుండనని తిరుగబడియుండెను. మరియు తనంతటతానే సుల్తానుఅని ప్రకటించుకొనెను తుర్కీకన్నకొంచెము తక్కువగా జనసంఖ్యకలిగిన హైదరాబాదు, ఈజిప్టురాష్ట్రములు రెండును గొప్పజనసంఖ్య కలిగిన ముసల్మానురాజ్యములు ప్రతిరాష్ట్రమందును ౧ కోటి ౪౦ లక్షలమించిన జనులుకలరు. ఈరెండును తమతమ అంతరంగిక స్వాతంత్ర్యమును కలవైయున్నవి. రెంటిలోను తమతమసైన్యాలు, తమతమ సిక్కాలు, బ్రిటిషువారిసైన్యముకాక ఇంగ్లీషువారి అధీనములోనుండు స్టాంటనీ పాయీల సైన్యములు కలవైయున్నవి. ఈసైన్యములు పరస్పర సహాయముచే జర్మనుయుద్ధములో చాల మెచ్చుకొనదగిన పనిచేసినవి. హైదరాబాదులో నుంచబడిన సహాయక సైన్యము టిప్పూసుల్తానుతోను, మహారాష్ట్రులతోను అనేకయుద్ధములలో అత్యంత స్నేహితులవలె యుద్ధము చేసి గతశతాబ్దారంభములో భయంకరమైన ప్రక్కవారినుండి తమనురక్షించుకొనుటకై ఏర్పాటు గావింపవలసివచ్చెను. హైదరాబాదువారి సాహాయ్యము మహోన్నతవహించిన నిజాం ప్రభువుగారి "యారెవఫాదార్" (Faithful ally) అను బిరుదము చేతనే కలుగుచున్నది క్రీ.శ. ౧౮౦౦ నాటి సంధిషరతుల ప్రకారము ఈ సహాయక సైన్యము [Subsiding forces] యొ. ఖర్చులకై ఒకగొప్ప సూబానే బ్రిటిషువారికిచ్చివేసెను.

ఈసైన్యము సుమారు ౧౦౦౦౦ వరకు నిర్ణయింపబడెను. ఈ ౧౦౦౦౦లో ఇంగ్లీషువారు హిందూస్థానీవారు అందరుచేరినారు ఈసైన్యము హైదరాబాదునగరమునకు సమీపమందు స్థాపింపబడినది. నేను హైదరాబాదులో రెసిడెంటుగానుండిన అనుభవమువల్ల చెప్పునదేమన ఈసైన్యమువలన నిజాంగారికిని, వారిప్రజలకును మంచిసంబంధము నుండుటచేత నిజాం ప్రభువుగారికి చక్రవర్తిగారికిని స్నేహభావము వృద్ధిపొందినది—క్రీ.శ. ౧౯౦౦లో బ్రిటిషుసైన్యముయొక్క అవసరమెంతయుండెనో అంతఅవసరము ఇప్పుడు లేదు.

హిందూస్థానపు ఫెడరేషన్‌లో చేరువిషయములో క్రీ.శ. ౧౯౩౦లో బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారికిని నిజాంప్రభుత్వమునకు జరిగిన వ్యవహారములో సహాయక సైన్య వ్యయమునకై యేసూబా [అనగా కర్నూలుకడప, బళ్లారి, అనంతపురం జిల్లాలు] నిజాంవారిచే నియ్యబడియుండెనో ఆసైన్యమును ఇప్పుడు బ్రిటిషువారు వాపసుతీసుకొందురుఅని తెలుపబడెను. దీనిపై నిజాంవారిట్లు జవాబిచ్చిరి. "నిజాం ప్రభుత్వమువారు దత్తమండలము వాపసుకోరగనొల్లరు మరియు సహాయక సైన్యమును యథాస్థితిగా ఖాయముగా నుంచగలరనియు, నిజాంప్రభుత్వమువారు కోరుచున్నారు. మరియు ఈస్టిండియాకంపెనీవారు క్రీ.శ. ౧౮౦౦లో సంధిషరతులమూలముగా ఏఏ జిమ్మేవారీలు వహించియుండెనో అవన్నియు సంపూర్ణముగా నిష్పక్షముగా అమలులో నుంచవలసినదే" [ఇండియన్ స్టేట్సు ఎన్‌క్వైరీ ఫిబ్రవరి ౧౯౩౨] దీనివలన విశదమైనదేమన, హిందూస్థానములోని అన్నిటికన్న గొప్పదైన నిజాంరాజ్యదృష్టిలో సహాయకసైన్యముయొక్క విలువ అపారమైనది. [ఈరాష్ట్రముయొక్క అంతరంగిక స్వాతంత్ర్యము ఈజిప్టుకన్న తక్కువదికాదనునది మరచిపోకూడదు]

ఇట్టివివేచనాయుక్తమైన పద్ధతు లెవ్వి హైదరాబాదునకు లాభకారులో అవి ఈజిప్టు అవసరమైన మార్పులతో లాభకారులుకావా? అని ప్రశ్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయ కళాశాలలో స్త్రీలకు గృహకృత్య శిక్షణము

అలహాబాదు ఆగస్టు ౧౬—

స్త్రీలకు గృహకృత్య నిర్వహణము, శిశుపోషణ మున్నగువిషయములనుగూర్చి ప్రత్యేకశిక్షణ మొసగబడుటకు అలహాబాదు వ్యవసాయ కళాశాలయందు ఏర్పాటుచేయబడినవి. సెప్టెంబరునుండి వివిధతరగతులుగా విభజింపబడును. మెట్రికులేటులు, ఇంగ్లీషుభాష చదువ వ్రాయ నేర్చినవారలు, మెట్రికులేటులు కానివారలును చేర్చుకొనబడుదురు. కుసంవత్సరములకు వారిచే కోర్సులు. వారి వసతిగృహమందు విద్యార్థినులకు వసతు లేర్పరుపబడును. వసతి గృహములో వారే వంటచేయుటయు, కూరగాయలు పండించుటయు. నెలకు రు౨౫-౦-౦ లు చెల్లించిన భోజనము, మోటరుచార్జి, చాకలిఖర్చులు కూడా సరిపోవును. రెండుసంవత్సరములు శిక్షపొందినవారికి ఎఫ్.ఏ. సర్టిఫికెట్టు ఇవ్వబడును. వైద్యసహాయమునకు వైద్యులను కూడా ఏర్పరతురు

నాఅిదలచే నష్టపడినవారికి ప్రభుత్వమువారి సహాయము

సైనిటాన్ అగస్టు 19

కాశీడివిజనులో వరదలచే నష్టపడినవారి సహాయార్థము సంయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వమువారు రు 2000 - సహాయము చేసిరి.

నష్టపరిహారముక్రింద ప్రభుత్వమువారు ఇప్పటివరకు సహాయముగా ఒసగబడినవి రు 33500 లు అని తెలియుచున్నది

కనమాతృభాషాజ్ఞానము లేని భారతీయుని ఏమనవలెను? ఆతనిని భారతీయుడని చెప్పదగునా?"

గోలకొండపత్రిక

GOLKONDA PATRIKA

HYDERABAD-DECCAN

The First Telugu Bi-Weekly in Andhra Desa and the only Telugu Newspaper for H.E.H. The Nizam's Dominions.

Vol. 11. | **Monday 31—8—1936** | **No. 33**

తెలుగుభాషలో విద్య నేర్పవలెనను తీర్మానము

ఆంధ్రవిశ్వ కళాపరిషత్తువారు త్రోసివేయుట

అధ్యక్షుని ఓటుతో ప్రతికూలపక్షము గెలుచుట

ఈఅగస్టు ౨౨వ తేదినాడు విశాఖ పట్టణములో కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి అధ్యక్షతన ఆంధ్రవిశ్వ కళాపరిషత్తుయొక్క అకాడెమిక్ కౌన్సిల్ సమావేశము జరిగెను. ఈసమావేశములో విద్యాభివృద్ధికి సంబంధించిన కళాశాలలన్నిటిలో బోధనను పరీక్షలనుకూడ తెలుగుభాషలో జరుపవలెనను తీర్మానము అధ్యక్షుని ఓటుతో ఓడెను.

ఈతీర్మానమును, డాక్టరు మల్లవరపు వెంకటకృష్ణరావుగారు ఉపపాదించిరి. ఆ తీర్మానమందలి ముఖ్యాంశములివి:—

దేశభాషలో విద్యగఱపుట

"దేశభాషలో విద్యగరపుటయొక్క జాతీయప్రాముఖ్యమునుబట్టియు, లోగడ ౧౯౨౫లో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారు ఈసిద్ధాంతమునంగీకరించి యుండుటంబట్టియు, ఈక్రింది క్రమమున భాషేతర విషయములన్నిటియందును, బోధనలు, పరీక్షలును దేశభాషలోనే జరుపవలెను.

మెట్రిక్యులేషను పరీక్ష మార్చి ౧౯౩౯ నుండి, ఇంటర్మీడియేటుబోధన జూలై ౧౯౩౮ నుండి, పరీక్ష ౧౯౪౦ నుండి.

బి. ఏ. [హ్యానర్సు డిగ్రీ] బోధన. జూలై ౧౯౪౦నుండి పరీక్ష ౧౯౪౨ నుండి.

ఈవిషయమును ఆలోచించుటకు ఒకఉపసంఘమును నియమించవలెను. వారు కార్యప్రణాళికతో నివేదికనొకటి తయారు చేయవలెను.

తీర్మానమును తెలికిచర్ల వేంకటరత్నముగారు బలపరచిరి.

ఈతీర్మానముపై తీవ్రమగుచర్చలుజరిగెను. తీర్మానము ప్రతిపాదించుచో డా॥ మల్లవరపు వేంకట కృష్ణారావుగారిట్లు చెప్పిరి.

"దేశభాషలో విద్యగరపవలెనను విషయము యూనివర్సిటీ చరిత్రలో ముఖ్యమైనది. పదేండ్లక్రింద ౧౯౨౬-౧౯౨౭లో రాయసం వెంకటశివుడుగారు ఈతీర్మానము ప్రతిపాదించియుండిరి. అపుడు ఆంధ్రదేశములోని సుప్రసిద్ధులగు విద్యావేత్తలతో ఒకఉపసంఘ మేర్పడి సమగ్రమగు ఒకనివేదికను ప్రకటించిరి. ఆనివేదిక ౧౯౨౮-౧౯౨౯ సం॥లో అకడమిక్కు కౌన్సిలువారికి అర్పించిరి. ఆఉపసంఘమువారు వారి నివేదికలో దేశభాషలలోనే విద్యగరపవలెనను సిద్ధాంతమును పూర్ణముగ అంగీకరించుచు వెంటనే మెట్రిక్యులేషను ఇంటర్మీడియేటు తరగతులలో ఈవిధానము అమలు జరపవలెనని సిఫార్సు చేసిరి. కొన్నివిషయములలో గాక అన్ని భాషేతర విషయములలోను ఈమార్పు అమలుపరపవలెననియు తెలిపిరి. ఈనివేదిన ౧౯౨౮-౧౯౨౯ అకడమిక్కు కౌన్సిలువారు చర్చించిరి. ఇంటర్మీడియేటువరకును వెంటనే దేశభాషలో విద్యగరపవలెననియు, సాధ్యమైనంతలో సరియయిన పాఠ్యగ్రంధముల తయారు చేయవలెననియు తీర్మానించిరి. కాని ఈ పదిసంవత్సరములవరకు ఏమియు ప్రయత్నము జరుగలేదు.

౧౯౩౪-౩౫ సం. నివేదికలో అకడమిక్కు కౌన్సిలు ౬-౧౨-౩౫ దీని మెట్రిక్యులేషను పరీక్షకుపోవు ఆంధ్రవిద్యార్థులు తప్పక తెలుగులో ప్రత్యుత్తరము వ్రాయవలెనని నిశ్చయించిరి. ఇది ౧౯౩౮లో అమలులోనికి రావలెనని కూడ నిశ్చయించిరి. ఆసంవత్సరమున కొందరు విద్యార్థులు ఇంగ్లీషులో ప్రత్యుత్తరములు వ్రాయుటకు అనుమతికొరకు దరఖాస్తు చేసిరి. ౧౯౩౫లోను కొందరిట్లే దరఖాస్తు చేసిరి. దరఖాస్తులలో తెలుగులో చదువుటకు నిర్ణయింపబడిన పాఠ్యగ్రంధము లేవిరో తెలుపవలెనని యూనివర్సిటీని కోరిరి. సిండికేటు ఈవిషయమాలోచించి ప్రస్తుతము మెట్రిక్యులేషను పరీక్షకుగల వివిధ విషయములలో తెలుగున సరియయిన గ్రంధములు లేవనియు గాన ౧౯౩౭ పరీక్షనుండి విద్యార్థులు తెలుగునగాని ఇంగ్లీషున సమాధానములు వ్రాయవచ్చుననియు తీర్మానించెను." అని తెలుపబడెను.

౧౯౩౪లో సిండికేటువారు మరొకచిత్రమగు తీర్మానము చేసిరి. అందు తెలుగులో ౧-౪-౧౯౩౭ లోగా లెక్కలు, భౌతికశాస్త్రము, రసాయన, జంతు. వృక్ష, తర్కశాస్త్రములు, రోము, గ్రీకుచరిత్రలు, ఆధునికచరిత్ర, హిందూదేశ చరిత్రలలో తెలుగున పాఠ్యగ్రంథములు తయారు చేయుటకు అనేకగ్రంథకర్తలను నిర్ణయించిరి. కానివీనిలో సైన్సు భాష్యలయవా జ్మ్యాలము ప్రకారము పూర్వమెన్నడో తయారైన డిగ్రీ మెట్రిక్ తప్ప మరెందునను ఇంతవరకు గ్రంథములు తయారుకాలేదు.

పదేండ్లనుండి ఈమాత్రపు కార్యము విశ్వవిద్యాలయము చేయలేకపోవుట శోచనీయమని తెల్పిరి. విస్సా అప్పారావు, మ.శో.రా. దీక్షితులు, కొజ శివరామకృష్ణరావు, డి.యస్ శర్మ మొదలయినవారు తీర్మానముగురించి ఉపన్యసించిరి. కొజ శివరామకృష్ణరావుగారు తీర్మానమును తీవ్రముగ ఎదిరించిరి.

కాలేజీలలో చదువు విద్యార్థుల తలిదండ్రులు అంగ్లమునందే విద్యగరపవలెనని ఆపేక్షలు చెప్పుట తా పెట్టుగుదుమనియు, విద్యార్థి ఉత్తీర్ణుడైనపిమ్మట ప్లీడరుగగాని, ఏదైన కంపెనీ ఏజంటుగగాని పనిచేయుటకు తగినంత ఇంగ్లీషు పరిజ్ఞాన మవసరమనియు, అట్లుండ దేశభాషలలో విద్యగరపుటవలన మాత్రము ప్రయోజనము లేదనియు, ఇప్పటి మనపరిస్థితులబట్టి దేశభాషలలో విద్యగరుపుట అసంభవమనియు. దీనిసిద్ధాంతమునకు తాముమాత్రము వ్యతిరేకులు గామనియు శివరామకృష్ణరావుగారు తెల్పిరి.

డా॥ మ.వెం. కృష్ణరావుగారు చర్చలకు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు ప్రస్తుతము అవసరమౌ ద్విగాని మెడికలు కోర్సుగాని ముట్టుకొనవలసినది లేదనియు శాస్త్రవిషయములలో పుస్తకములులేనిమొతల ఇంగ్లీషుపుస్తకములే తెచ్చి ఈ పాఠ్యములు ఆంధ్రములో ఉపన్యసించవచ్చుననియు, విద్యార్థులకు దేశభాషలలో బోధించుటవలన ఉద్యోగములు లభించవనుటకేవలము భ్రమఅనియు, ఏ విశ్వ విద్యాలయము వారును ఈపద్ధతి పెట్టనిదేమనము ప్రవేశపెట్టరాదనుట సమంజసము కాదనియు, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయచట్టం మద్రాసుకౌన్సిలులో ఉపపాదించినపుడు విద్యాశాఖమంత్రి పాత్రోగారు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయములో ఆంధ్రభాషలోనేబోధన పరీక్ష జరుగునని చెప్పిరనియు, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయధర్మములో యిది ముఖ్యమైనదనియు, దీనిని కార్యరూపమున పెట్టుబాధ్యత మనయందున్నదనియు, ఈవిషయముపై సమగ్రముగా సభవారు చర్చింతురని తాను ఆశించితినిగాని సభాకార్యక్రమమువల్ల అవకాశముకూడ భంగముకలిగినదనియు, ఈవిషయము త్రోసివేయక కమిటీపైన నియమించుటకు సభ్యులంగీకరింపవలెననియు తెలిపిరి.

తీర్మానము వీగిపోవుట

తీర్మానము వోటుకుపెట్టగా మొదట ౧౦ మంది అనుకూలముగను ౧౧ మంది వ్యతిరేకముగను వోటుచేసిరి. అంత డా॥ కృష్ణరావుగారు పోలుకోరలెనిరి. పోలుతీసికొనగా, ౧౨ మంది అనుకూలముగను ౧౨ మంది వ్యతిరేకముగా వోటుచేసిరి. అంతట అధ్యక్షులువేచి యిట్టిపరిస్థితులలో అప్పటికి అమలులో ఉన్న విషయమునకే అనుగుణ్యముగా వోటుచేయవలెనను సంప్రదాయము ననుసరించి వోటుచేయుచున్నాననియు తమవ్యక్తి అభిప్రాయముమాత్ర మదికాదనియుచెప్పి వోటువ్యతిరేకముగ నొసగిరి. అందువలన తీర్మానము వీగిపోయెను.

ఇదేసమావేశములో, ౧౯-౧౨-౩౪ నాటి సమావేశములో అకడమిక్ కౌన్సిల్ వారు చేసినతీర్మానము ననుసరించి బోర్డ్ ఆఫ్ స్టడీసువారు హిందీనిసమ్మతించి తదనుగుణముగ నిర్మించబడిన పాఠ్యప్రణాళిక ఆమోదించబడెను.

ఈరెండంశములను శోధించిచూచినచో ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తువారికి ఆంధ్రము హిందీ రెండును సమానములేయని తేలినది.

వార్తలను అణచరాదు

పత్రికాసంపాదకులవిందులో జవహరలాలుగారిఉపదేశములు

బొంబాయి, అగష్టు 24:—

భారతదేశ పత్రికా సంపాదకసంఘమువారు నేడు పండిత జవహరలాలుగారి గౌరవార్థము విందుచేసిరి. ఆవిందుసందర్భమున సర్దార్ వల్లభాయిపటేలు శ్రీమతి సరోజనీదేవి, ఖాను అబ్దుల్ గఫూరుఖాను భూలాభాయిదేశాయి జయరామదాసు దౌలతురాం ఆచార్యకృపాలినీ సేట జమనాలాలు బజాజు, వాకిమను, పండిత గోవిందవల్లభపంతు. నరేంద్రదేవ్, జమునాదాసు మెహతా, (బొంబాయి మేయరు) డా॥ అంబేద్కరు, ఫ్రాన్సిమలో(టైమ్సుఆఫ్ ఇండియా పత్రికాసంపాదకుడు) గార్లు మున్నగువారు పలువురువచ్చిరి. సంఘమునకు అధ్యక్షుడగు బ్రెల్వీగారు జవహరలాలుగారికి స్వాగతమిచ్చిరి. జవహరలాలుగారు, "కుగుణముల ప్రోవువారికి మనదేశమందధికముగ పలుకుబడిగలదు. రాజకీయ రహస్యములను పత్రికలవారికి తెలుపుటకు రాజకీయనాయకులలో చాలమందికియిష్టములేదు. వారు పత్రికలవారిని విశ్వసింపవలెను. పత్రికలవారు రహస్యములను వెల్లడించెదరని తలచుట గొప్పపొరబాటు. పత్రికలవారు రహస్యముల పవిత్రతను గాపాడెదరు" అని బ్రెల్వీగారనుడివిరి.

జవహరలాలుగారిట్లుచెప్పిరి:—

"ఆధునిక ప్రపంచమున పత్రికలవారు చాల ముఖ్యమైనపనిచేయుచు దేశసేవలో పాల్గొనుచున్నారు. పత్రికల యజమానులను దొరతనమువారును పత్రికలలో ప్రకటనలు చేయువారును ఆజ్ఞాపించునెడల పత్రికలవారు కొన్ని వార్తలను పత్రికలలో ప్రకటించరు. ప్రకటించినను ప్రజలు సరియైన నిర్ణయమును చేయుటకు వీలులేనిరీతిని ప్రకటించెదరు. జర్మనీ ఇటలీదేశములవారు ఇంగ్లాండు దేశమునందలి పత్రికలను ప్రశంసించి, ఇట్లనిరి. "ఇంగ్లాండులోకూడ దొరతనమువారి నిర్బంధములేకపోయినను 'డెయిలీమెయిలు, మార్నింగుపోస్టు' మున్నగు పత్రికలు కొన్ని వార్తలను కొనలేవనియే బుట్టదాఖలు చేయుచుండును. ఈపద్ధతి పూర్తిగా తొలగవలెను. వార్తలనుప్రకటించు అధికారము సంపాదకులకే యుండవలెను. అదిలేనిచో సంపాదకుల ప్రాముఖ్యతకూడ తగ్గును. ఇంకను చాలకాలమువరకు ఇంగ్లాండుదేశమునందలి పత్రికలు ప్రాముఖ్యముగానే పనిచేయుచుండును. ఇండియాలో దేశభాషలలో వెలువడుపత్రికలవరకు చాల [illegible] ము కావలెను. రాజకీయనాయకులకు పత్రికలవారికిని గాఢమగు సంబంధమున్నదిగాన వారికి పరస్పరము మైత్రియుండవలెను. [illegible] కొన్ని విషయములలో, స్థలములలోను, [illegible]ర్భములలోను పత్రికలవారిని రానివ్వుట యుండదు." అని జవహరలాలుగారనిరి.

"పత్రికలవారికి తెలుపరాని రాజకీయ రహస్యము లెంతమాత్రము నుండకూడదు. నాయకులు దేశవ్యవహారములగూర్చి యేదైనను రహస్యముగ చర్చించకూడదనియే నా అభిప్రాయము" అని జవహరలాలుగారనుడివిరి.

ఇంగ్లీషులోను, దేశభాషలలోను వెలువడుచున్న 90 పత్రికల ప్రతినిధులు సభకు వచ్చిరి.

కుష్ఠురోగులకు మంచి అవకాశము

నిజాం ప్రభుత్వ ప్రకటన శాఖాధికారిగారు ఇట్లు ప్రకటించినారు:—

ఇందుమూలమున ప్రజలకు తెలియజేయునది ఏమనగా, కుష్ఠురోగచికిత్సకై హైదరాబాదు నగరములో నొకటియు, సికింద్రాబాదు నగరములో నొకటియు కేంద్రములు స్థాపింపబడినవి. సికింద్రాబాదులో కంటోన్మెంటు ఆస్పత్రి ఆవరణలో ప్రతిమంగళ, శుక్రవారములయందు ఉదయము ౯ గం. ౧౦ ని.ల వేళకు, హైదరాబాదులో సుల్తానుబజారు ఆస్పత్రిలో [illegible] రోజులలో సాయంకాలము [illegible] ఆ రోగులనుచూచి చికిత్స [illegible] బలోను ఒక కేంద్రమున్నది [illegible] చికిత్స ఉచితము.

Printed and Published by B, Ramakrishna Reddy at the Golkonda Power Press Hyderabad. Editor K. Balakrishna Reddy.